

Covid-19 ve Havacılık Sektörü

Dr. Neyir TEKELİ

Istanbul Kültür Üniversitesi Sivil Hava
Ulaştırma İşletmeciliği
Sivil Hava Kabin Hizmetleri Program Başkanı

Çin'in Wuhan eyaletinde ortaya çıkan ve bütün dünyayı etkisi altına alan ve Dünya Sağlık Örgütü tarafından 30 Ocak 2020 tarihinde uluslararası kamu sağlığı acil durumu, 11 Mart 2020 tarihinde ise pandemi (evrensel salgın hastalık) olarak ilan edilen COVID-19, birçok sektörü etkilediği gibi hava taşımacılık sektörünü de derinden etkilemiştir. Salgının yayılması ile küresel ticarete ilişkin ekonomik faaliyetler azalmış, hava taşımacılık operasyonları gerilemiştir. Dünya ülkeleri, Dünya Sağlık Örgütü önerileri doğrultusunda COVID-19'un bulaşıcılık etkisinden korunmak amacıyla; başta hava taşımacılığını ilk etapta kısıtlanmış daha sonra ülkeler sınır kapılarını kapatarak uçuş faaliyetlerinin ciddi bir kısmını durdurmuştur. Havacılık sektöründeki bu gelişmeler; gelirlerinin azalmasına neden olmuş ve havacılık sektörü bağlantılı sektörlerin de finansal kayıplarını arttırmıştır.

Havacılık sektörü; sektör el büyüme gösterdiği yarım asırlık döneminde; birbirinden farklı etkenler kaynaklı daralma ve duraklama dönemleri yaşamıştır. Ortadoğu krizleri, Körfez Savaşları, 2008 Global Krizi, SARS, Amerika İki Kuleler Saldırısı bu dönemlerden bazılarıdır. Tüm bu yaşanan krizlere rağmen; Hava trafiğini neredeyse durma noktasına getirecek COVID-19 benzeri bir kriz ise daha önce hiç yaşanmamıştır. COVID-19'un tanınmasının hemen akabinde dünya düzeninde değişiklikler baş göstermiş, ekonomik dar boğazlar yaşanmaya başlanmış ve birçok sektör, daha önce deneyimlenmemiş sorunlar ile karşı karşıya kal-

mıştır. İnsanların yaşam, örgütlerin ise işleyiş biçimlerinde büyük değişiklikler meydana gelmiştir. Havacılık sektörü de COVID-19'dan en çok etkilenen sektörlerin başında yerini almıştır.

COVID-19 sürecinde, hava taşımacılık ile ilgili tüm faaliyetleri kapsayan toplum sağlığını korumaya yönelik bir çok kural oluşturulmuştur. Bu kapsamda yolcunun ve uçuş ekibinin güvenliği için uygulanacak çeşitli prosedürler belirlenmiş ve talimatlar hazırlanmıştır. Hava aracı temizliğinden, şüpheli yolcuya müdahale işlemine kadar her aşama detaylandırılarak tanımlanmıştır. Hava aracında rahatsızlanan hastaya müdahale edebilecek ya da şüpheli hastayı izole etmeye olanak verecek medikal cihazların temin edilmesinden, uçuş ekibi güvenliğini sağlayacak "Universal Precaution Kit" olarak adlandırılan koruyucu giysi ve malzemelerin tedarik ve kullanım planlamasına kadar her şey ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Havalimanı işletmecileri de havaalanlarında hem uçuş ekiplerinin hem de yolcuların ve diğer çalışanların sağlığını korumak için gerekli dezenfekte faaliyetlerini yürütmektedir. Termal kameralar ile yolcuların vücut ısısının ölçülmesi, hava alanı ve hava aracı personellerinin koruyucu maske ve eldiven kullanması, hasta taşıyan ya da şüpheli hasta bulunan hava araçlarının özel alanlara park ettirilmesi, havalimanı ve terminal binalarının havalandırılması, havalimanı ve terminal temizliği, güvenlik görevlileri ve sağlık personellerine ilişkin faaliyetler ayrıntılı olarak belirlenmiştir. Türkiye'de ise Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü tarafından Uçuş Operasyon Emniyet

Bülteni, COVID-19 kapsamında 24.03.2020 tarihinde düzenlenmiştir. Halk sağlığını korumak, bulaşma riskini en düşük seviyeye indirmek, havacılık personellerinin sağlık güvenliğini arttırmak amacıyla bir takım kural, kaide, öneri ve tavsiyelerin bulunduğu bülten yayımlanmıştır. Bu bülten Hava Taşıma İşletmeleri, Terminal İşletmeleri, Yer Hizmetleri Kuruluşları ve Temsil, Gözetim ve Yönetim kuruluşlarına ilişkin tüm birimleri ve personeli kapsamaktadır.

Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü (SHGM) 2020 verilerine göre; Türkiye’de havacılık sektöründe istihdam edilen personel sayısının 210.000’in üzerinde olduğunu söylemek mümkündür. Havacılık sektörü ile ilişkili sektörlerde istihdam ettirilen personel sayısı ele alındığında rakamların artması muhtemeldir. Ancak 2020 yılı ilk çeyreğinde baş gösteren COVID-19 ile havacılık sektörü taşımacılık faaliyetleri dünya genelinde

%90 üzerinde azalmıştır. Havacılık operasyonlarının gerçekleştirilememesi, havacılık gelirlerinin oluşumunu engellemektedir. Hava yolu işletmeleri için personel giderleri yakıt giderlerinin ardından en önemli ikinci maliyet kalemidir. Yine, sektördeki pek çok farklı havacılık işletmesinde personel giderleri; bu işletmeler için birincil maliyet kalemidir. Havacılık işletmeleri bu süreçte ücretsiz izinler, devlet destekleri ile işten çıkarmaların önüne geçilmeye çalışılsa da 2020 yılı sonunda meydana gelebilecek ekonomik sorunların istihdam olanaklarını da etkilemesi muhtemeldir. Havacılık sektörünün doğrudan etkilediği lojistik, perakende ve turizm sektörlerindeki istihdam olanaklarının da benzer nedenler doğrultusunda kısıtlanması beklenmektedir.

IATA 2020 verilerine göre; 2003 ve 2015 yılları arasında farklı zaman dilimlerinde yaşanan Sars Salgını,

Kuş Gribi, Domuz Gribi, Ebola ve Mers gibi bulaşıcı hastalıklarda özellikle hastalığın yoğun olduğu ülkelerde hava taşımacılığında gelir kayıpları yaşanmış ancak tüm bu sağlık krizlerinin ardından 6 aylık süreçte operasyon el faaliyetlerin toparlandığı gözlemlenmiştir

2019 yılı sonunda Çin'in Wuhan şehrinde başlayıp tüm dünyaya yayılan yeni tip koronavirüsün çok hızlı bulaşması ve ölüm riskinin diğer virüs tiplerinden fazla olması dünya üzerinde çok büyük ve diğer salgınlara göre farklı bir etki yaratmıştır. World Health Organization 2020 verilerine göre sadece geçtiğimiz Geçtiğimiz nisan ayı ortası itibarıyla dünya genelinde COVID-19 ile enfekte olan insan sayısı 2 milyonu aşmıştır. Bu nedenle COVID-19'un havacılık sektörüne etkilerinin daha önce yaşanan terör, salgın, savaş, kriz ve afet durumlardan daha farklı bir seviyede olacağı beklenmektedir. Yine aynı verilere göre 2020 senesi sonunda, COVID-19 tahminlerine ait göre dünya genelinde 3,8 milyar yolcu kaybı yaşanabileceği belirtilmektedir. Asya-Pasifik Bölgesi 1,5 milyar yolcu, Avrupa Bölgesi 1 milyar yolcu, Kuzey Amerika Bölgesi 800 milyon yolcu ve dünyanın diğer bölgelerinin de 500 milyon yolcu kaybı oluşabileceği tahmin edilmektedir. COVID-19 salgını ile ilgili bilinmezlik ve belirsizlik ise beklentilerin ve oranların değişiminde rol oynayacaktır.

İnsan hareketliliği ile virüsün dünya üzerinde yayılımına olanak sağlayan taşıma türlerinden biri ve en önemli etkiye sahip olanı şüphesiz ki hava taşımacılığıdır. Hava taşımacılığı virüsün yayılımını kolaylaştırmış olmasına rağmen, dünya ticari hareketliliğinin sürdürülebilirliğinin sağlanması, uluslararası yardımların ve medikal desteklerin ulaştırılması hususunda yaşamsal faaliyetlere katkı sunmaya devam etmektedir. Bazı ülkelerde hava araçları hasta bakım alanı gibi kullanılmaktadır Anadolu ajansının haberine göre ülkemizde İstanbul Atatürk Havalimanı'nda Sahra Hastanesi yapımına başlanmıştır. COVID-19 ile mücadele kapsamında aşı çalışmalarının devam etmesi, salgına yönelik tamamen etkili olan bir ilacın henüz bulunmamış olması, mücadele kapsamında belirlenen kurallara dikkat edilmemesi gibi birçok farklı nedenden dolayı salgının giderek arttığı maalesef gözlemlenmektedir. Pozitif senaryo da ki perspektif; 2020 yılı son çeyreğinde iç hat taşımacılık faaliyetlerinin ekonomik değer yaratacak düzeyde toparlanması ancak dış hat taşımacılık faaliyetlerinin ise daha yavaş bir şekilde gelişmesi muhtemeldir. Pandeminin ardından dünyanın ve ülkemizin lokomotif sektörü olan havacılık sektörünün 2019 yılı büyüme rakamlarını yakalamasının, 1-1,5 yıla yakın bir zamana yayılacağı uzmanlar tarafından öngörülmektedir.

